

**ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ**
ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПРАВА
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ГРОШЕЙ

Затверджено:

Протокол засідання кафедри
фінансів, обліку і оподаткування
№ 7 від 24 лютого 2025 р.

Завідувач кафедри ФОО

С.М. Шуляренко

Викладач	Андрєєва Олена Володимирівна Кандидат економічних наук, доцент
Посилання профіль викладача на сайті ДУІТ	Андрєєва Олена Володимирівна
E-mail	cheetah2007@ukr.net
Факультет, Кафедра	Факультет Управління і технологій/ Кафедра Фінансів, обліку і оподаткування м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 602 телефон: +38044 591-51-08
Консультації	Кожен вівторок та четвер з 15 до 17 м. Київ, вул. Івана Огієнка, 19, каб. 602 або за ZOOM посилання
Офіційна назва освітньої програми	Фінанси, банківська справа та страхування
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань, спеціальність	07 «Управління та адміністрування» 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Статус дисципліни (обов'язкова, вибіркова)	Цикл дисциплін професійної підготовки, вибіркова
Курс / Семестр викладання	2/3
Обсяг дисципліни	3 кредитів ECTS / 90 загальна кількість годин
Види та кількість аудиторних занять, денна/ заочна	Лекції – 20 годин / 4 годин Практичні заняття – 10 години / 4 години
Форма контролю	Залік
Локація та матеріально-технічне	Аудиторія згідно з розкладом. Мультимедійний проектор, мережа Internet.

забезпечення	
Мова викладання	Українська
Мета вивчення дисципліни	Формування системи знань з теорії та методології становлення грошового обігу.
Загальні компетентності	ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
Спеціальні (фахові) компетентності	СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування). СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.
Програмні результати навчання	ПР01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем. ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем. ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ЧИМ ЦІКАВИЙ КУРС:

Курс дає можливість розширити світогляд та професійні компетенції, поглибивши знання з історії грошей, отримавши цікаву інформацію про:

необхідність, сутність грошей як загального еквівалента, історичний розвиток форм вартості та грошей;

виникнення товарних та металевих грошей;

причини і механізм демонетизації золота, еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Різновиди сучасних кредитних грошей;

системи металевого й кредитного обігу. Сутність та види емісійних систем;

грошові системи держав Північного Причорномор'я, Скіфії, Давньоруської держави. Античні монетні системи;

товари-посередники Київської Русі (VIII-IX ст.). Кунна грошова система Київської Русі;

грошову систему Українських земель що перебували у складі Польщі та Литви. Руські гроші карбовані у Львові. Діяльність Львівського монетного двору;

грошовий обіг у середовищі Українського козацтва;

гроші та банківництво Української держави за часів гетьмана Скоропадського П. Грошова система Директорії);

грошові реформи, їх цілі та види грошових реформ.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Модуль 1. «Історія грошей»

Змістовий модуль 1. «Еволюція грошових форм та грошові системи»

Тема 1. Сутність грошей як історичної та економічної категорії

Необхідність грошей. Сутність грошей як загального еквівалента. Історичний розвиток форм вартості та грошей. Раціоналістична та еволюційна концепція походження грошей. Історичні форми грошей: товарні гроші, монетні гроші, паперові гроші, електронні гроші. Еволюція та основні функції грошей.

Ключові слова: гроші, товарне виробництво, еквівалент, функції, грошей, форми грошей.

Тема 2. Виникнення товарних та металевих грошей

Монетна емісія варварських королівств: вандалів, остготів, бургундів, вестготів, лонгобардів, франків, англосаксів (V-VII ст. н.е.). Особливості варварського карбування монет та їх політико-прокламатичні значення. Епоха феодального денарія (VIII- X ст. н.е.). Домінування срібного монометалізму. Період гроша, флорина, поява талера (XII – XVI ст. н.е.). Відновлення біметалізму. Вплив карбування монет Північної і Середньої Італії на розвиток інших європейських грошових систем. Талер – перші світові гроші. Розвиток банківництва у Середньовічній Європі. Перші торговельні дома, кредитні союзи, банки. Вплив християнської релігії на розвиток банківської справи.

Ключові слова: монета, срібло, біметалізм, грошова система, світові гроші.

Тема 3. Поява та існування неметалевих та кредитних грошей

Причини і механізм демонетизації золота. Ідеальні форми грошей та їх кредитна природа. Еволюція кредитних грошей від урядових (казначейських) зобов'язань до зобов'язань центрального банку. Різновиди сучасних кредитних грошей. Роль держави в утвердженні кредитних зобов'язань як грошей. Сучасні засоби платежу, які обслуговують грошовий обіг: банкноти, розмінна монета, депозитні гроші, векселі, чеки, їх суть та характеристика.

Ключові слова: монометалізм, золото, кредитні гроші, банкнота.

Тема 4. Форми грошового обігу та їх еволюція

Структура грошового обороту. Грошовий обіг на мікро- та макрорівні. Готівковий та безготівковий сектори грошового обороту. Сектор грошового обігу, фінансовий та кредитний сектори.

Ключові слова: грошовий оборот, готівкова форма грошей, безготівкова форма грошей.

Тема 5. Грошові системи: виникнення та розвиток

Суть грошової системи, її призначення та місце в економічній системі країни. Елементи грошової системи. Основні типи грошових систем, їх еволюція. Системи металевих і кредитних грошей. Сутність та види емісійних систем. Еволюція емісійних систем.

Ключові слова: грошова система, металеві гроші, кредитні гроші.

Змістовий модуль 2. Історія грошової системи та грошових реформ в Україні

Тема 6. Грошова система України: історія та сучасність

Грошові системи держав Північного Причорномор'я, Скіфії, Давньоруської держави. Антична монетна система.

Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі. Товари-посередники (товаро-гроші) Київської Русі (VIII-IX ст.). Кунна грошова система Київської Русі та її фракції. Гривня – основний елемент грошової системи Стародавньої Русі. Регресивний стан торгово-економічних відносин на теренах України, як наслідок татаро-монгольського іґа. Безмонетний період.

Грошова система Українських земель що перебували у складі Польщі та Литви. Руські гроші карбовані у Львові. Діяльність Львівського монетного двору.

Грошовий обіг у середовищі Українського козацтва. Проблема власної грошової одиниці для козацького війська. Перші паперові гроші – асигнації. Грошові реформи кінця XVIII-початку XIX ст. Встановлення золотого монометалізму. Розвиток банківської системи та формування фінансово-кредитної системи України XIX – XX ст..

Впровадження грошової системи УНР з боку Центральної Ради у вересні 1917 р. Гроші та банківництво Української держави за часів гетьмана Скоропадського П. Грошова система Директорії (В. Винниченко, С. Петлюра).

Грошовий обіг на українських теренах під час Другої світової війни. Емісія німецьким урядом білетів імперських кредитних кас на окупованих територіях. Грошовий обіг в СРСР після Другої світової війни. Грошова реформа 1947р., 1960р., та їх наслідки.

Ключові слова: давньоруська держава, товари-посередники, куна, гривня, грошова система, еволюція.

Тема 7. Сутність, методи та види грошових реформ

Грошові реформи, поняття, цілі та види грошових реформ. Стабілізація грошей як основна ціль реформи. Часткові грошові реформи: формальні, деномінаційні, конфіскаційні, одномоментні та паралельного типу.

Ключові слова: грошова реформа, гроші, інфляція.

Тема 8. Історія грошових реформ в Україні

Проголошення України незалежною, суверенною державою (серпень 1991 р.) і створення національної грошової системи. Особливості проведення грошової реформи в Україні.

Введення в грошовий обіг України купоно-карбованця (1991-1996 рр). Перша грошова реформа в Україні (1996 р.): основні завдання, концепція грошової реформи. Запровадження гривні та її загальна характеристика.

Ключові слова: національна грошова система, грошова реформа, гривня.

Практичні заняття курсу передбачають виконання ситуаційних, тестових та інших завдань, опитування та дискусії за темами, короткі виступи та презентації з тематики дисципліни.

Тематика практичних занять:

Тема № 1. Історія виникнення та сутність грошей.

Тема № 2. Виникнення товарних, металевих, неметалевих та кредитних грошей.

Тема № 3. Форми грошового обігу та їх еволюція.

Тема № 4. Виникнення та розвиток грошових систем.

Тема № 5. Грошова система України: історія та сучасність.

Тема № 6. Сутність, методи та види грошових реформ.

Тема № 7. Історія грошових реформ в Україні.

ОЦІНЮВАННЯ

Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

Практичні заняття:

Оцінюються за активністю здобувачів освіти на заняттях, їх відповідями, доповідями та ступенем залученості у дискусії (до 5 балів).

Максимальна сума становить 5 балів за кожне заняття.

Самостійна робота

Написання та захист реферату (тематика погоджується із викладачем курсу) у вигляді доповіді та/або презентації оцінюються у 10 балів.

Контроль - Залік

Здобувач отримує підсумкову оцінку за результатами поточного контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач, становить 100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS			
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
82-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в

			основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
75-81		C	«Добре» - теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконанні, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками
64-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» - теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
60-63		E	«Достатньо» - теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки
35-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота що потребує доробки
0-34		F	«Безумовно незадовільно» теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

ІНФОРМАЦІЙНО- МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Методичне забезпечення:

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус навчальної дисципліни.
3. Конспект лекцій.
4. Слайдові презентації (у програмі Power Point)
5. Матеріали у Гугл класі з дисципліни.
6. Перелік питань до заліку.
7. Електронні ресурси бібліотеки ДУІТ: <https://library.duit.in.ua>.

Список рекомендованої літератури

Базова:

1. Андреева О.В. Грошовий обіг у системі політико-економічних відносин України (ІХ-ХХ ст.). Навчально-методичний посібник. К.: ДЕДУТ, 2010, 85 с.
2. Андреева О.В. Іпотечне кредитування як фактор соціально-економічного розвитку країни. Збірник наукових праць ДУІТ серія «Економіка і управління» випуск 55 Київ 2024, с 6-12.
3. Андреева О.В. Банківська система України: стан та тенденції розвитку. Збірник наукових праць

ДУІТ серія «Економіка і управління» випуск 53 Київ 2023, с 49-57.

4. Банківські операції. Навчальний посібник. Н.І.Демчук, О.В. Довгаль, Ю.П.Владика. Дніпро: Пороги, 2017, 461с.
5. Банківська система. Підручник. О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. Львів: «Новий Світ 2000», 2020. 536 с. Стечишин Т.Б., Малахова О.Л. URL: <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/11/Bankivs-ka-sprava.pdf>
6. Банківська справа. Навчальний посібник. Т.Б. Стечишин, О.Л.Малахова. Тернопіль, ТНЕУ, 2018, 404 с.
URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/31569/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0.pdf>
7. Банківська справа Навчальний посібник. Т.Б. Стечишин, О.Л. Малахова Тернопіль. ТУНЕУ, 2018, 404с.
8. Банківська енциклопедія С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. Київ: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. 504 с.
9. Гроші та кредит: Підручник за ред. М.І. Савлука К. КНЕУ, 2006. 722 с.
10. «Про банки і банківську діяльність» Закон України від 7.12.2000 № 2121 - III.
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
11. «Про валюту і валютні операції» Закон України від 21.06.2018 № 2473-VI.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>
12. «Про Національний банк» Закон України від 20.05.1999 № 679 – XIV.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
13. «Про обіг векселів в Україні» Закон України від 05.04.2001 № 2374-III.
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2374-14>
14. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
15. Історія грошей і банківництва. Підручник. І.Г. Скоморовіч, С.К. Ревенчук, Я.Й. Малік та ін. Атіка, 2004. 340 с.
16. Конституція України 254к/96-вр. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
17. Колесников О.В., Бойко Д.І., Коковіхіна О.О. Історія грошей та фінансів: Навчальний посібник. Харків.: УкрДАЗТ, 2007, 162 с.
18. Косова Т.Д., Циганов О.Р. Банківські операції. Навчальний посібник. К: Центр учбової літератури, 2008, 372 с.
19. Прядко В.В., Сайко М.М. Історія грошей і кредиту. Підручник. Київ, 2009, 507 с.
20. Рота П'єстро. Історія банків. Історія старовинних банківських установ у древніх греків і римлян, у середньовічних італійців, а також у Голландії та Німеччині XVII і XVIII ст. / з примітками та доповненнями І. І. Кауфмана; переклад та редакція І. Б. Івасіва. К.: КНЕУ, 2015. 133 с.

Допоміжна

1. Анохін В. Гроші Київської Русі. Археологія УРСР. Т.3 К.: «Знання», 1975, 480 с.
2. Гнатишак М. Гроші Української держави 1917-1920 рр. Чикаго, 1971.
3. Офіційний сайт інформаційного агентства «Мінфін». URL: <https://minfin.com.ua/ua/>
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
5. John Maynard Keynes The General Theory of Employment, Interest, and Money. Houghton Mifflin Harcourt; First edition (April 15, 2016). 416 p.
6. Mielton Friedman, Anna Jacobson Schwartz A Monetary History of the United States, 1867–1960, Prienceton University Press (November 1, 1971), 888 p.

Додаткова інформація

Детальнішу інформацію щодо методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи та повного списку літератури наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Щодо академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів ДУІТ:

[Кодекс академічної доброчесності Державного університету інфраструктури та технологій](#)
[Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Державному університеті та технологій](#)

[Положення про Комісію з академічної доброчесності у ДУІТ та Комісію з етики та управління конфліктами у сфері академічної доброчесності у ДУІТ](#)

Порушення [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#) є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним.

Списування під час контрольних заходів заборонені.

Усі письмові роботи, виконані в електронному вигляді (реферати), перевіряються на наявність плагіату згідно з [Положенням про порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних наукових та інших робіт на наявність ознак академічного плагіату у ДУІТ](#). У випадках виявлення порушення – реагування відповідно до [Кодексу академічної доброчесності ДУІТ](#).

Щодо відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування, індивідуальний графік) навчання може відбуватися в онлайн (або змішаній) формі за погодженням із деканом факультету.

Неформальна освіта

Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «[Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здобувачами вищої освіти ДУІТ](#)».